

# LA FEMOSA

BLTILLETÍ DE L'AGRUPACIÓ CULTURAL "LA FEMOSA"

ARTESA DE LLEIDA --- SETEMBRE I OCTUBRE --- 1972

---

---

## APUNTS PER A UN LLIBRE D'ARTESA

Escriure un llibre d'un poble no és cosa fàcil; menys fàcil encara ha de resultar escriure un llibre d'Artesa, ja que mirent-ho per on ho mirem, el panorama de coneixements que tenim del nostre poble és ben migrat.

Mai ningú no s'ha preocupat d'una manera seriosa d'investigar sobre el passat del poble o bé d'anar fent apunts de les coses més interessants que han passat aquí. Si algú ho ha fet, s'ho té ben callat i en tot cas ha d'estar algun cas aïlladíssim i solitari.

Darrerament hem parlat de cercar, per tots els mitjants, tot el que es pugui aprofitar de records, costums i llegendes, i espigolar en un i altre arxiu qualsevol paper que parli, encara que només sigui de passada, del nostre poble.

Som encara ben lluny de poder fer el llibre, però sí que podem dir que entre les coses arroplegades n'hi ha algunes de ben interessants. En aquestes pàgines que titulem APUNTS PER A UN LLIBRE D'ARTESA hi volem posar alguns d'aquests apunts, amb la il·lusió que això servi-

rà d'estímul i que qualsevol persona que sàpigui alguna anècdota, fet o qualsevol cosa que tingui res a veure amb el poble que, ens ho comunicui perquè tinguem aviat prou apunts per a fer el "LLIBRE D'ARTESA.

## 27 LA SEGA

De la sega hi ha una infinitat d'anècdotes, costums i dites que si poguéssim arreplegar totes les que són del tot artesenesques i que han passat d'ençà que Artesa és Artesa en tindríem prou per a fer el llibre del què parlem. Malauradament la immensa majoria s'ha esborrat del record dels artesencs actuals. De totes maneres alguna cosa ha quedat i és aquesta cosa la que ens cal arreplegar entre tots. Aquí en teniu una mostra d'allò que ens cal:

En fer la sega, només amb dalles, falcetes i volants, resultava dura i llarguíssima. Es necessitava molta mà d'obra, i és per això que era menester llogar tothom que sortís. Hi havia qui s'encarregava de colles d'homes, de fora del poble. que llogava a les cases i els distribuïa la feina. També hi havia colles de dones de les quals avui parlarem:

### LA COLLA DE DONES

Totes les dones que estaven disposades a anar a segar es posaven a les ordres d'una dona, a la qual anomenaven "Capitana. La "Capitana" tenia a la seva disposició un nombre de dones indeterminat que igual podia ser de vint com de cinquanta. Els amos que necessitaven dones per a fer la sega, a les nits anava a trobar a la "Capitana" i li deien: Per

demà necessito 3 o 10 o 15 dones per a secar amb falceta o per arrencar sembrat amb les mans, i així la "Capitana" repartia la feina de la següent manera: Tu i tu i tu, anireu per a aquest, vosaltres 10 per a aquest altre i vosaltres dues per a en tal altre. A cada un d'aquests grups de dones la "Capitana" mateix en nomenava una per fer de cap de colla, i aquesta era la que s'encarregava que les dones a l'hora fossin al tros, i, així mateix, era la que havia de dir a beure, a esmorzar o a plegar.

Normalment aquestes dones marxaven a les 3 de la matinada per anar a plegar a les 11 (tingueu en compte que llavors s'anava a l'hora del sol) i feien les parades següents:

a les 6 esmorzaven  
a les 8 veguda  
a les 9 boci (sucar el pa amb vi)  
a les 10 deu hores

=====

Com que la gran majoria d'aquestes segadores eren dones solteres, els fadrins sempre tenien algun broma apunt per a fer-los, bromes que ara ens podrien semblar pesades però que llavors eren el plat de cada dia. Per exemple:

una vegada, de matinada com sempre, les dones marxaven pel carreró del Freginal de l'Eu-

geni, els nois que sbien per allí on passarien els havien col.locat un filferro travèsser al carreró i ells s'amagaren, quan les dones passaven confia-des els hi sortiren pel darrera cridant, amb el so-bresalt les dones es pasaren a córrer i ensopegant la primera amb el filferro les altres li caigueren al damunt.

Un altre matí i marxant aquesta vegada pel camí de Castellidans, els xicots les esperaven al Fossar Vell on van tirar uns trets de pistola a l'aire amb els quals esclaiaren les dones.

Quan les dones ja refetes de l'ensurt i ja treballant al tros, rumiaven una cobla de reven-ja per a cantar-la en entrar al poble a l'hora d'a-nar a retir. Quan ja entre totes havien trobat la que més els agradava i era l'hora de marxar cap a casa, entrant al poble cantaven la cobla tot i a-companyant-se amb el pandero:

Avui al Fossar Vell  
tiraven els "tiros" de dos en dos.  
A mi no m'ospantan los tiros"  
"ni la punyelada al corasson".

Moltes vegades els fadrins també les emprenien amb els panderos:

El pandero de les mosses  
l'hauríem de reventar.  
En compraríem un altre  
dels diners d'anar a segar.

I bé, com a "Apunts per a un llibre d'Arte-sa" i per avui ja n'hi ha prou. No cal dir que per a continuar-los, esperem la col.laboració de tots.

CARTA OBERTA A EN  
ERNEST CARRERA

Amic Ernest:

A. Causa d'una de les teves afirmacions aparegudes en el passat Butlletí, no puc menys que escriure una rèplica a allò que, al meu entendre, és desmesurat.

Fa anys que, des d'aquestes pàgines, intentem el més sincers possibles al mateix temps que clars. No oblidem que la majoria dels socis de la FEMOSA són joves que, per tant, en molts d'espectes no tenen idees del tot formades i que qualsevol afirmació desorbitada, com les teves, poden desorientarlos i en molts casos confondre'ls. Posar les coses el més clar possible, és el motiu que m'ha mogut a escriure aquestes ratlles.

En Josep-Ramon i el Felip et fan aquesta pregunta; "Com explicaria, si és que té explicació, els actes de gamberrisme que és donen a l'"Hogar"?. Entre altres coses dius: "No sé si la democràcia en el temps que estem vivint està superada o bé encara s'ha de superar, però és una cosa que la democràcia crea gamberrisme". I més avall encara dius: "Aquesta democràcia que s'ha seguit a l'"Hogar", si l'haguéssim "tallat per lo sano"...i bé, anem per parts:

a) Al meu entendre, la democràcia només pot superar-se amb més democràcia.

b) Per democràcia hem d'entendre, només, allò que és un respecte per a la persona en totes les seves for-

mes que, la protegeix dels abusos de la societat al mateix temps que la responsabilitza a vetllar pels seus propis interessos.

- c) La democràcia és l'únic sistema implantat que respecta totes les idees i gustos, tots els colors nacionalitats i llengües.
- d) Si dins de la democràcia hi ha individus racistes, lladres o gamberres, aquests no són pas fills de la democràcia.
- e) Tots aquests individus que hem anomenat abans, els trobarem a qualsevol societat sigui qui sigui el règim polític que tinguin implantat. El que passarà és que, per les lleis d'aquest mateix règim, nosaltres no ens n'assabentarem, o sigui, que ens ho amagaran o ens disfresaran en la mesura que podran, per a fer-nos creure que aquell sistema polític és el millor.

En quant això que dius de "Aquesta democràcia que s'ha seguit a l'"Hogar" si s'hagués tallat"por lo sano"... Val a dir que en llegir-ho em vaig quedar perplex. Es que hi ha classes de democràcia ? O bé, allí on hi ha democràcia, es pot tallar res o alguna cosa "per lo sano" ?. Una afirmació contradiu l'altra i per això cal fer-hi un, aclariment.

A "l'hogar" i d'ençà que és "hogar" no hi hagut mai democràcia amb l'exacte sentit del mot. En aquesta casa que, ara tu n'ets el cap, ha existit, això si, una mena de paternalisme que ha intentat, en molts casos, fer la vista grossa però reservant-se sempre el poder tallar "por lo sano" qual-

sevot cosa que no els agradés.

En quant, aquesta gent que anomenem "gamberres" els és igual si les claus d'aquella casa les té un o molts ja que hem tingut mostres de que quan han volgut han prescindit de claus i panys. Han tirat al dret.

I no m'allargo més. Abans, però, vull tornar a subratllar que el motiu que m'ha mogut a escriure aquestes ratlles, no ha estat cap altre que el de posar les coses en clar. Potser no compartirem punta de vista, però tindrem uns punts en els joves lectors de La Femosa podran basar-se (amb el pro i el contra) per a fer-se una opinió la més encertada possible, d'allò que és i el que han d'esperar de la DEMOCRACIA.

Queda la qüestió que, ja no haguessa interpretat prou bé el que tu dius, que jo hagui llegit una cosa, allí on potser no hi diu, llavors tot això que hem dit haurà estat parlar per parlar.

Amb tot l'afecte el teu amic.

A.C.



AVUI SI QUE  
LLIGARE!



bep

DES PRÉS  
DIREM QUE  
NO TENEM  
RES AL  
CAP



# XERRADA AMB MOSSÈN Pinyol

Aquesta vegada, posem les opinions de mossèn Pinyol, que contestà complagut, les nostres preguntes. 1ª.- Éssent com sou, un home que fa deu anys que viviu a Artesa, quina evolució heu vist en aquest temps al poble, en esports, cultura, església, etc...?

En primer lloc, donada la meua llargada d'estudis mai no m'he sentit de un poble en concret. Per això des del primer moment, allí on visc em sento integrat i procuro viure la vida d'allí on m'estic. Per tant, mai no m'he sentit estrany a Artesa. Des del primer moment he intentat ésser un Artesenc més.

Amb aquests deu anys dels què puc donar testimoni, a Artesa el canvi a estat importantíssim, irreverable, en alguns aspectes negatiu, en molts positiu i amb un futur que, francament, no acabo de veure clar.

Sobretot des d'un punt de vista sociològic, Artesa ha perdut la seva identitat. I m'explico. Artesa era abans fa deu anys, un poble. Ara no ho és. Les comunicacions li han donat un caire nou. La proximitat a Lleida, fa que un gran nombre d'Artesencs tinguin el seu treball professional, fora. D'un parell de cotxes de línia que hi anaven

a  
abans als set d'ara, es una dada significativa.

No sols això. De deu cotxes que hi havia fa deu anys als cent i escaig d'ara, Artesa ha fet un canvi espectacular.

Per això, circumscriure a Artesa els problemes que són del món d'avui, i de tothom, comportaria una anàlisi mes amplia de la psicologia del món d'avui, de la crisi del món actual que als pobles tan junts a les grans ciutats s'han aguditzat d'una manera gran. Són dormitoris gairebé de les grans ciutats.

Es per exemple totalment diferent l'anàlisi d'Artesa de la de Castellidans, per exemple.

En els esports, ha estat fet el camp de futbol (Pel que conten abans hi havia un esplèndid conjunt futbolístic). Es va fer igualment un camp de bàsquet que mai no ha tingut èxit. Crec que no res més. En això estem francament malament. La parròquia està decidida a deixar -si es que l'abadia no es fa - el pati, per fer-hi un petit parc infantil que aniria molt bé per a la mainada.

En cultura; Dels poquets estudiants, gairebé fruit de la burgesia del poble, s'ha passat a una socialització de la cultura. Això crec que es molt bo. La llàstima és que la cultura no ha estat pas sempre unida a una formació ni humana ni religiosa.

¿Església?. Amb deu anys, l'església ha tingut el concili, un fet netament revolucionari dins les estructures ordinàriament inamovibles de l'església. Per això crec que el canvi ha estat profund i molt important.

Als padrins els semblarà que l'església ha perdut.

Jo crec en canvi que he guanyat, i molt. Els viatges que he tingut ocasió de fer, els intercanvis culturals amb molta altra gent, crec que em donen una perspectiva interessant. Puc dir, sincerament que s'ha guanyat en profunditat, en sinceritat, en simplificació i fins i tot en assistents. Pot semblar aquesta una expressió fantasiosa, però les estadístiques que de tant en tant fem a l'església demostren que ara hi va més gent que abans. (Recordem sobretot, que solament hi havia una Missa i ara són tres). No tot és positiu, és clar.

QUE N'OPINEU DE LA DESCRISTIANITZACIÓ DEL JOVENT?.

Falta saber si està descristianitzat. Jo crec que no. Alguns, perquè ells tenen son, ja es pensen que tothom es dormilega. I això no. Tampoc no em de dir que: Perquè molts van a l'església ja hi van tots.

Cal fer una distinció. Allò que si ha variat, fonamentalment, és l'expressió de la fe. Abans una noia pietosa, era filla de Maria i tenia uns deures que ara cert són incomprendibles, no solament pel jovent, sinó fins i tot pel mossèn.

El jovent d'Artesa, forma cada vegada més, part del jovent de Lleida i del món. Precisament sobre aquest tema en podria parlar molt ja que el meu treball dins del "Maa media"-que en diuen- o dels mitjans de comunicació, fan que els problemes deixin de ser locals per transformar-se en planetaris. Els Beatles, per exemple, són escoltats al Japó, a Artesa i a Nova York. Això fa que la descristianització del món, afecti fonamentalment el nostre jovent. Jo no puc ara, ni controlar, ni dominar a cap

jove. Ni tinc ganes de fer-ho, Per això d'una cultura restrictiva, tancada, repressiva, s'està passant a una forma més llibertina d'entendre-ho tot.

Això té molts aspectes bons i molts de dolents. La droga, els suïcidis, mares solteres, amor lliure, conflictes amb els pares, amb la societat, crisis nervioses, desànims, tristeses, són el fruit lògic d'aquesta pèrdua de valors.

La fe, no en tinc cap dubte, trobarà igualment la forma d'expressar-se per al jovent d'avui. Jo pregunto: S'ha buscat ?.

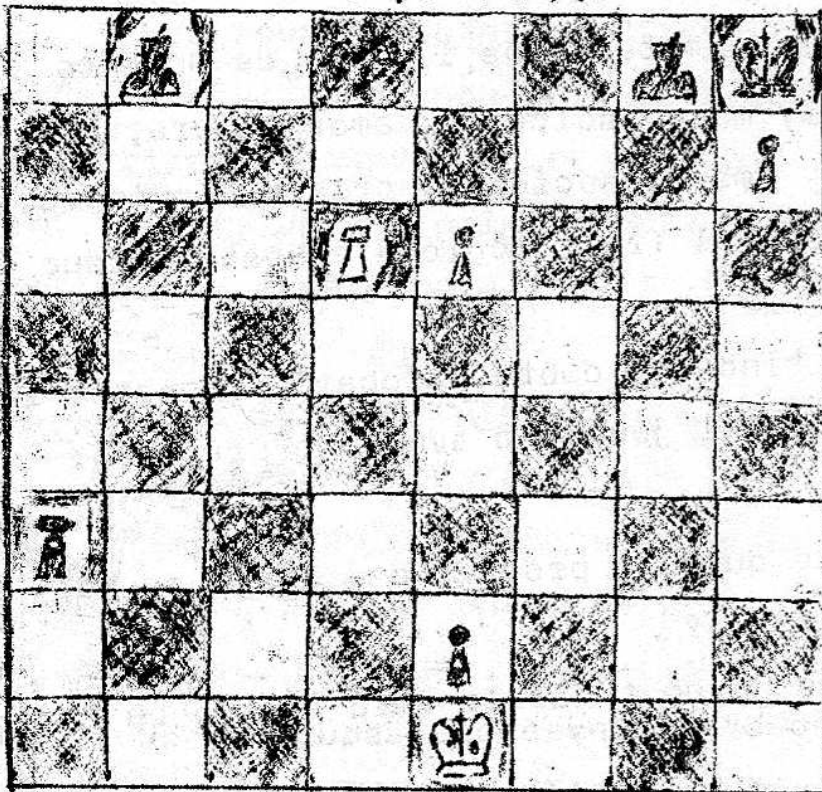
3ª.- Si tenim en compte que les processons, només es fan a Mallorca, perquè es fan .?

Les processons varen tenir la seva època. La gent no feia "vacances". L'any anava esquitxat de festes, la majoria de caire religiós. Amb una civilització de poca imatge, passejarles pels carrers tenia un sentit. Probablement ara no. Jo no tinc cap interès ni en suprimirles ni guardar-les. A mesura que la meva gent ho demani, farem el que calgui. L'acatament per exemple era un costum. El jovent d'ara no se'n recorda. Adéu acatament...

4ª.- NO TROBEU ABSURD, QUE ES FAGI EN CASTELLÀ LA FULLA PARROQUIAL, I QUE, FINS I TOT, ES CANTI A L'ESGLÉSIA ALGUN CANT EN AQUEST IDIOMA ?

Aquest és un problema fonamentalment econòmic. Imprimir 25.000 fulls, en castellà és més barat que 5.000 en català. El cantoral, ja el tenim, esplèndid, en català. Cantar algun cant castellà em sembla el més normal dins d'una cultura que en moltes coses és bilingüe. El contrari em sembla una llui-

## R. ARGILÉS

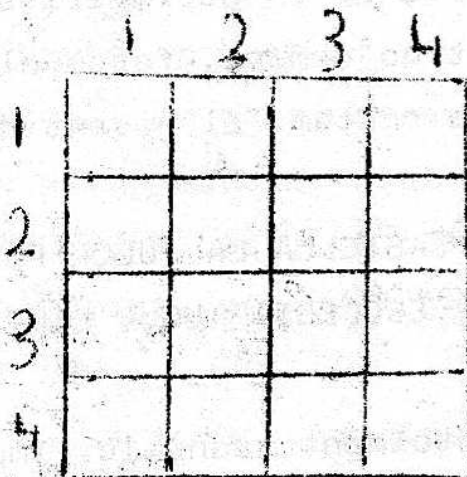


## ESCACS

Blanques juguen  
i guanyen

LES SOLUCI-  
ONS a la pà-  
gina 27

## MOTS EN CREUATS



### HORITZONTALZ:

- 1- Massa considerable de matèria pètria.
- 2- Qualsevol sal de l'àcid ùric.
- 3- Allò que cal rebaixar del pes brut d'una mercaderia.
- 4- Proveït d'ales

- VERTICALS
- 1- Camí que hom recorre en un viatge.
  - 2- Cosa que es diu de paraula.
  - 3- Part anterior del cap de l'home.
  - 4- Al revés, el germà gran del nen.



DIA UNIVERSAL DE L'ESTAT  
VI

lip

ESCOPTI, NO DONARIEU  
PAS D'EUROS A QUATRE PESSETES?



lip

GRRRR! NO  
MI HAN ELE-  
GIT PUBILLA  
PERQUÈ NO  
SÓC DE CASA  
BONA QUE  
SI NO...

ta desfasada i sense sentit.

5a.- QUÈ PENSEU ACONSEGUIR AMB LES REUNIONS QUE FEU AMB EL JOVENT, I SI PENSEU CONTINUAR'LES?

Les reunions penso continuar-les. Ara a l'estiu, la feina i el temps aconsellen suprimir-les. Què n'espero.? Primer un contacte personal amb ells. Segon, un diàleg. Tercer, un enriquiment mutu ja que ells poden aportar la seva experiència i jo la meva teoria dins d'una més llarga experiència.

6a.- QUÈ ÉS I QUE N'OPINEU DE LES COMUNITATS DE BASE,?

Un concepte que avui s'està estenent dins l'església, és el de les comunitats de base. Jo penso que als pobles, si les volem entendre com ordinariament s'entenen a les ciutats, són una ximpleria i una manera de perdre el temps. Un exemple. A un nen de poble, que fa i farà vida de camp, animar-lo a tornar-se'n al camp amb la motxilla em sembla una bajanada. Vol precisament el contrari. (Bona prova en dóna el jovent del nostre poble, que en no haver aconseguit l'esbarjo aquí, marxa massivament a ciutat). La mateixa cosa penso de la comunitat de base. A les parròquies de Lleida de deu mil habitants a les quals ningú es coneix, la comunitat de base em sembla una cosa esplèndida, meravellosa i d'un futur realment inspirat per déu.

Ara, en una comunitat com la d'Artesa en què tots ens coneixem, la comunitat de base, ja està feta pel mateix fet sociològic de la nostra vida. Jo conec tothom. No vull per tan fer partidets ni dir "Els cristians de la comunitat de base" com si fossin els profetes del



nostre temps. Això em sembla una pretensió simplement d'orgull. Sé que algun mossèn ho ha predicat, però continuo pensant que ha dit les "coses que ha sentit dir a ciutat".

Si visqués en una ciutat faria comunitats de base. En un poble; em sembla, i crec que ho és, un menyspreu per tots els altres que tenen dret a la nostra bona voluntat, al nostre servei, a la nostra comprensió, i, a avançar junts, encara que ho fem amb lentitud, -sobre aquest tema, no tot està dit, és clar. Ni amb deu folis, quedaria suficientment explicat.

7a.- PERQUÈ AVUI DIA QUEDA TAN BÉ DIR QUE NO ES CREU EN DÉU.?

En primer lloc, dir que queda bé em sembla una grolleria. En segon lloc, les raons que donarien per dir que no hi creuen també em semblen molt estúpides. Fer-se un snob, sobre tot amb coses sagrades, no sols és de mal gust sinó que revela una incultura molt ampla.

Fa pocs dies un jove, volia explicar-me les lleis que ell donaria si manés al món. (Es clar que amb vuit anys d'estar en un col·legi, no va aconseguir aprobar ni el tercer curs...Ja està dit tot).

La frase que comentem, fonamentalment revela la poca profunditat de pensament de bona part del jovent d'avui. La pretesa sinceritat, ha d'anar unida a alguna cosa més. Un ximplet pot ser també molt sincer...

Una persona que aprofundeixi en la seva fe, difícilment deixarà de creure en Déu. Podrà tenir tots els dubtes que es vulgui sobre temes històrics de la religió

D'aquí a perdre la fe, i ha certament un abisme.

8a.- QUINA OPINIÓ TENIU DEL JOVENT D'ARTESA.?

Es clar que l'opinió no l'he treta de les reunions. Parlo amb molt joves que no hi venen. És un concepte molt més ampli.

Amb els deu anys d'estada a Artesa, mai, penso, no hi havia hagut un jovent tan desil·lusionat tan apàtic amb tans pocs valors humans, com ara.

El jovent d'Artesa està en crisi. Amb crisi profunda. Quines aspiracions té, inquietuds? Penso que poques i pobres.

Buscar ara culpables... Busquem-los. Els primers culpables són els propis joves. No valen les excuses d'uns i d'altres. Cada u és prou capaç de traçar-se el propi destí.

L'ambient general, apàtic, del país. La sembra feta per alguns que han donat fum en lloc de llum. La caiguda espectacular de la moralitat ambiental.

Puc donar testimoni, amb molts exemples, que molt d'aquest jovent es troba força bé, amb el malament que s'està. I que no aporta la il·lusió, ni la generositat que caldria per sortir d'aquest estat.

Sóc francament pesimista al respecte, sobretot per l'ambient general. Sí, que aprofito per dir que estic disposat a fer EL QUE CALGUI, per ajudar.

Tema massa llarg i que no cap dins l'àmbit d'una entrevista. Estic disposat sempre a tenir un diàleg, de tu a tu, amb qui m'ho demani.

J.R.GALLART I F.DOMÈNECH

## MESURES FUTBOLÍSTIQUES



DES D'ARA NO PODRÀ  
JUGAR AMB L'ARTESA CAP  
JUGADOR QUE NO SIGUI ARTESENC  
O FILL DE PARES ARTESENC

SI, JO TAMBÉ VAIG  
ELEGIR UNA "PUBILLA",  
I DES DE LLAVORS  
QUE TOT M'HO  
ELEGIX ELLA



# HISTÒRIA D'ARTESA

## LS COMENÇAMENTS:

Ramon Berenguer IV Comte de Barcelona i Senyor d'Aragó, junt amb Armengol VI comde d'Urgell, van decidir conquerir Lleida i la van assetjar. Per a no tenir problemes amb els moros que vivien als voltants de la ciutat van expulsar-los de les seves cases cap a d'altres pobles àrabs de més al Sud (Soses, Aitona...). Era aquesta una mesura aconsellable ja que d'una manera o altra aquests haurien creat problemes a les tropes cristianes. Els possibles moros que habitaven les terres artesenques per ser massa aprop de Lleida, foren expulsats, no quedant-ne, mai més, cap rastre.

Quan Lleida va caure en mans dels catalans, i com era costum en aquests casos el Sobirà, per a premiar l'esforç i l'ajut de tots els nobles, cavallers, senyors i Església, repartia la terra conquerida donant-los-la en propietat.

Les terres del terme d'Artesa foren repartides:

# BIOGRAFIA

## FRANCESC MACIÀ

Francesc Macià va neixer a Vilanova i la Geltrú el dia 21 d'Octubre de l'any 1859.

El seu pare era fill de les Borges Blanques, població que després havia de comptar tant en la vida de Macià. De molt jove, el pare, s'havia establert a Vilanova on, dedicant-se al comerç del vi, en pocs anys havia fet una considerable fortuna.

El matrimoni Macià va tenir set fills, sis nois i una noia. Francesc fou un dels últims. Segons sembla fou un noi de molta vitalitat i de gran fermesa de caràcter. No va tenir cap traspals greu en la seva conducta.

Va cursar les primeres lletres a Vilanova on va residir fins a quinze anys, amb freqüents escapades a les Borges Blanques en particular als estius.

Va estudiar el batxillerat en un institut lliure, tot seguit es va preparar per poder ingressar a l'Acadèmia d'Enginyers Militars de Guadalajara.

A Guadalajara segons sembla, fou un alumne brillant. I va acabar la carrera l'any 1880, quan encara havia de complir vint-i-un anys. En sortir de l'acadèmia, Macià va sol·licitar d'anar a Cuba, però no li fou concedit. No va demostrar cap inclinació política de jove.

Fou destinat a Madrid. Després, molt aviat, fou destinat a Barcelona, on era tinent encarregat de la

Secció telegràfica. Fou després traslladat a Sevilla. D'allí va passar a Lleida, on, malgrat ésser capità, va exercir de comandant i tenia només vint-i-tres anys.

A vint-i-nou anys, es va casar amb Eugènia Lamarca, filla d'una família de grans terratinents d'aquelles comarques lleidatanes. Encara avui es contenen anècdotes del que fou sogre de Macià home d'una gran originalitat i d'una gran personalitat.

Francesc Macià, va exercir la seva carrera, fins que va abandonar-la a Lleida. Va ascendir fins a tinent coronel i sempre fou cap de la Comandància d'Enginyers.

Els seus lleures eren compartir la vida monòtona d'una població camperola, sens grans aldarulls, ni grans transformacions. La seva vida familiar, els seus cercles de ciutadans ben pensants de la ciutat, la vida militar i l'estudi de la seva professió d'enginyer. Tot això acompanyat d'anades a les Borges Blanques i a les seves finques que la seva família posseïa prop de Lleida.

Però de sobte, als seus 46 anys, trenca aquesta vida monòtona i es converteix en una figura política una mica discordant, de la col·lectivitat catalana.

Que fou el que va fer canviar la vida de Macià ?

A Barcelona es varen produir uns fets d'ordre polític en els quals varen intervenir alguns militars de la guarnició de Barcelona. Fem referència a l'assalt a les redaccions de Cu-cut i de la Veu de Catalunya. Era el 25 de novembre de 1905. Aquets fets produïren el gran moviment de la Solidaritat Catalana.

Hi hagué, en tot plegat, molta incomprensió. I

Francesc Macià es va veure titllat de rebel a la disciplina, quan era tot el contrari, titllat de polític, quan fins aleshores no havia tingut cap manifestació d'aquest ordre i també motejat de catalanista, cosa que ell fins aquell moment no havia demostrat en res.

Els homes que portaven la política catalana d'aquell moment varen comprendre tot seguit el rendiment polític que podien treure de la posició personal de Francesc Macià. I així el varen presentar en la gran candidatura de la Solidaritat Catalana que va triomfar a l'abril de 1907. La Solidaritat l'havia presentat pel districte de les Borges Blanques i pel de Barcelona. Va guanyar les dues actes de Diputat. Va renunciar a l'acta de Barcelona i es va quedar amb la de Borges Blanques d'on gairebé es considerava fill.

Per la seva elecció fou separat del seu ambient lleidatà i traslladat a Santoña a Santander. I Francesc Macià es va veure obligat a separar-se de l'exercit.

Macià dins de la Solidaritat Catalana hi feia el paper de la trista figura, el paper de l'home solitari que no sap ben bé el que vol i perquè hi és, en aquell conjunt polític. El paper de l'home ideològicament no definit i d'home políticament no preparat. Era un cavaller simpàtic, atraient per algunes capes socials.

Quan es va dissoldre la Solidaritat, Macià es va retirar del parlament. Però a les eleccions següents, el districte de les Borges, demostrant-li una fidelitat que mai no s'havia de desmentir, el va tornar a elegir el seu diputat. Macià es va negar a pendre posse-

ssió del seu càrrec, al·legant que en aquell Parlament ell no podia fer res, car no hi havia ni unanimitat entre els catalans, ni bona voluntat per a resoldre els problemes. De sobte es va posar com una figura solitària dintre de la política d'aquell temps; D'un simple diputat perdut entre el batibulls d'aquell Parlament, es convertia en una figura destacada, inquieta i inquietant per als altres parlamentaris.

Llavors es va constituir un tren especial de catalans, la majoria d'homes del seu districte de les Borges, que va anar a Madrid a presentar i dipositar l'acta de diputat que Macià no acceptava. Inconscientment, Macià amb aquesta actitud, realitzava un acte de gran propaganda política personal.

Macià, però, va fent a poc a poc el seu aprenentatge polític, i ideològic als 54 anys.

L'any 1914, com a corresponent de guerra de LA REPUBLICIDAD, diari republicà barceloní, va passar a França i va resseguir els fronts de combat. Va estar a les avançades de Verdun, visitant les trinxeres i els camps de batalla on havien anat a morir tants catalans emportats per un idealisme romàntic creient que lluitaven per la llibertat dels homes i dels pobles, i també que eren protagonistes de l'última guerra que sofriria la humanitat.

L'any 1917 retorna a Catalunya per a participar a l'Assamblea de parlamentaris que s'havia de reunir clandestinament a Barcelona per a reformar la Constitució Espanyola. Aquestes reunions que foren històriques, les va presidir Ramon d'Abadal. Aquestes reunions anaven acompanyades de



## DESPERSONALITZACIÓ - DEGRADACIÓ

Es ben sert que la dona i el home tenen tendència a imitar-se els uns amb els altres, sense adonar-sen de que això porta a fi una degradació del seu esperit; es deixen influir per les modes que uns altres essers posen a la circulació.

Aquest fenomen l'he palpat més extament amb les dones i l'he acabat de comprendre llegint la autobiografia d'un negre, sembla que a primera vista no té res a veure el problema racial amb això altre, però en realitat tot prové del mateis fons.

Allà per la decada dels quaranta els negres americans de les grans ciutats com Boston, Nova Iork, etz., i si més nó una bona part d'ells, al·l anats per els "bons" dels blancs, els quals els avien atapat el cap, amb idees de resignació de que per arribar a ésser persones, s sigui millor de lo que a les hores eren, devien procurar assemblar-se amb ells, caïen llavors amb la degradació o adulteració del seu cos fen-se per exemple el "conk" que era un procediment a base de sosa caústica, patates i midó, per a desarrissar-se els cabells, una de les caracteristiques de la seva raça. Això a part de l'aspecte físic en produïx un de psiquic humil·liant. Tambè per la mateixa raó el que tenia la pell més bruna o roigencal al que anomenaven "Red" moltes vegades tenia preferencies ja que no ere del tot negre, ere més "pur".

Dons bé, també nosaltres ens degradem adulteran el nostre cos tenyin-lo, reforman-lo i quand no despersionatlitzenlo, están pendens sempre del que dictarà aquesta temporada un individu desde el seu estudi de modes. Pero el pitjor de tot es que quand una persona vol fer imperar llur propi criteri, per exemple amb la forma de vestir de por

tar els cabells o d'actuar, el tatxem de "despenjat", "deixat", "exhibisionistè", etc.

Afortunadament molts dels negres americans ja han superat aquesta repressió de assemblança i s'están esforçant en fer valdre els seus drets, costums i gustos.

A que esperem nosaltres, es que realment per fer-nos valdre per nosaltres mateixos, cal tenyir nos els cabells, fer-nos la cirujia estètica, despersonalitzar-nos?, tindrie que aver-hi amb totes les nostres coses un motiu concret, ja que la majoria de les vegades no ni a cap, simplement volem ésser diferents a lo que son, sense cap oritzó. Simplement som putxinel.lis educats que mirem la televisió, arma cretanitzadora de la societat de consum.

..... Teresa ..



VE DE LA PÀGINA 20

La part del nord, a l'altre costat de la Femosa, fou donat, la part Dest a Miró de Turvaví i la par Est a un Sr. anomenat Oromí. La part Sud de la Femosa fou donat a Arnau que procedia d'Artesa de Segre. Sospitem que la part més al Sud, avui de secà, també fou repartida. Hem trobat un nucli de població a Sant Esperit el qual devia pertànyer als freres hospitalaris del Sant Esperit (el nom sembla confirmar-ho). Un altre nucli és Els Colomers i, encara un altre, a les Roques del Monjo dels quals només en tenim el testimoni arqueològic.

De tots aquests nuclis habitats, només en perduraria el d'Arnau d'Artesa, i és per aquest motiu que encara só'n diu Artesa.

I ja continuarem un altre dia.

## SOLUSIONS

### ESCACS:

#### BLANQUES

#### NEGRES

1-	T 6 T	T 3 R
2-	T 3 T	T 4 R
3-	T 4 T	T 3 R
4-	A 4 A	Mate o guanyen torre

### MOTS ENCREUATS:

	HORITZONTALS-	1- Roca.	2- Urat	
3- Tara.	4- Alat.	VERTICALS-	1- Ruta.	2- Oral
3- Cara.	4- Tatà.			

# SUMARI

## PÀGINA

Apunts per a un llibre d'Artesa...	2
Carta oberta a Ernest Carrera.....	6
Xerrada amb mossén Piñol .....	10
Entreteniments .....	14
Història d'Artesa .....	20
Biografia - Francesc Macià .....	21
Despersonalització - Degradació ....	25
Solusió als entreteniments .....	27

# L' HUMOR

el trobareu a les pàgines  
9, 15, 19 i 26